

Murat BAŞARANOĞLU¹

Giriş

Çin’de 2019’un Aralık ayında yeni bir koronavirüs (SARS-CoV-2) tespit edildi. Dünyaya yaygın bir şekilde hızlıca yayıldı. Koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) yeni bir solunum yolu hastalığıdır ve pandemi tüm dünyada çok sayıda insanı etkilemiştir (1-3). COVID-19; bulaştırıcılığı, yayılma hızı ve mortalitesi göz önüne alındığında en fazla yaşlı nüfus etkilenmekle birlikte yenidoğan ve çocuklar da dâhil her yaştaki bireyi enfekte etmektedir. (4). Uluslararası epidemiyolojik çalışmalar, COVID-19’un; semptom vermeyen viral hastalıktan hafif seyreden soğuk algınlığına, ağır gribal enfeksiyona ve ölüme sonuçlanan viral pnömونيye neden olabilir (4). COVID-19’un kuluçka süresi ortalama 5-6 gün (2-14 gün) olup, bir hastanın ortalama 2,6 kişiyi enfekte edebileceği bildirilmiştir (5). 13 Haziran 2020 itibarıyla COVID 19’un 215 ülkeye yayıldığı, yaklaşık 7,8 milyon kişiyi enfekte ettiği ve 430 000 ölüme neden olduğu bilinmektedir (6). Yenidoğanlar bağışıklık sisteminin immatüritesi ve anneden fetüse vertikal geçiş ve aerosol yolla bulaş olasılığından, SARS-CoV-2’ye duyarlıdır. (2,3)

Gebelikte COVID-19 Enfeksiyonu

Gebelikte; bağışıklık ve kardiyopulmoner sistemlerde oluşan fizyolojik değişikliklerden dolayı gebeler gerek viral solunum yolu enfeksiyonlarına

yatkın hale gelirken gerekse gebelerin bu enfeksiyonlardan ciddi etkilenme olasılığı daha yüksektir. Viral enfeksiyonlar, gebelikte anne ve yenidoğan üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir (7-9).

Dünya Sağlık Örgütü uzmanları, Şubat 2020’de Çin’in farklı bölgelerinde 147 gebe kadının %8’inin hastalığı ağır, %1’inin ise hastalığı kritik geçirdiğini tespit ettiler. Yapılan çalışmada gebelerin ağır hastalık açısından yüksek risk taşımadığını belirttiler (10).

Mevcut verilerde, gebelerin COVID-19 enfeksiyonuna daha duyarlı olduğuna veya COVID-19 enfeksiyonu geçirenlerin pnömونيye daha şiddetli geçirdiğine dair yeterli bilgi bulunmamaktadır (11).

Hamile kadınlarda son trimesterde COVID-19’un bulguları arasında; ateş, yorgunluk, kuru öksürük, boğaz ağrısı ve kas ağrısı bulunmaktadır. Laboratuvarında; lökosit sayısı normal olabileceği gibi lökopeni, lenfopeni, trombositopeni, karaciğer enzimlerinde, kreatin fosforokinaz ve C-reaktif proteinde artış görülen bulgular arasındadır (9).

Hamilelerde SARSCoV-2’nin real-time polimeraz zincir reaksiyonu (RT-PCR) ile viral nükleik asit tespiti önerilen standart tanı aracı olarak bildirilmiştir. Tanıda bilgisayarlı tomografinin (BT) duyarlılığı RT-PCR kadar yüksek olduğundan, şüpheli vakalarda toraks BT hastanın onamı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, YYÜ Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Neonatoloji Bilim Dalı, muratbasaranoglu01@gmail.com

Psikolojik Destek

Tanısı kesin/şüpheli olan anneler bebeklerinden ayrı kaldıklarından depresyon, stres ve kaygı yaşayabilirler. Bu nedenle psikologlardan, destekleyici danışmanlardan veya sosyal hizmet uzmanlarından yardım alınması gerekebilir. (22).

Sonuç

COVID-19 pandemisi, yenidoğanlar dâhil tüm bireyler için tehlike oluşturmaya devam etmektedir. Bu salgında hastalıkla ilgili klinik, tanı, laboratuvar ve tedavi ile ilgili bilgiler sürekli güncellenmektedir. Mevcut verilerle kesin tanı yöntemi RT-PCR olarak görülmektedir. Salgında sağlık çalışanlarının daha fazla olmak üzere tüm toplumun korunma yöntemlerine dikkat etmesi gerekmektedir. Sağlık çalışanlarının güncel bilgileri sürekli olarak takip etmeleri ve kendilerini güncellemeleri gerekir.

Kaynaklar

- Ludvigsson JF. Systematic review of COVID-19 in children show milder cases and a better prognosis than adults. *Acta Paediatrica*. 2020; 109: 1088-95.
- Schwartz DA, Graham AL. Potential Maternal and Infant Outcomes from (Wuhan) Coronavirus 2019-nCoV Infecting Pregnant Women: Lessons from SARS, MERS, and Other Human Coronavirus Infections. *Viruses* 2020; 12: 194.
- Pediatric Committee, Medical Association of Chinese People's Liberation Army; Editorial Committee of Chinese Journal of Contemporary Pediatrics. Emergency response plan for the neonatal intensive care unit during epidemic of 2019 novel coronavirus. [Article in Chinese]. *Zhongguo Dang Dai Er Ke Za Zhi* 2020; 22: 91-5.
- Wu Z, McGoogan JM. Characteristics of and Important Lessons From the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in China: Summary of a Report of 72 314 Cases From the Chinese Center for Disease Control and Prevention *JAMA*. 2020;323(13):1239-42.
- Wu JT, Leung K, Leung GM. Nowcasting and forecasting the potential domestic and international spread of the 2019-nCoV outbreak originating in Wuhan, China: a modelling study. *Lancet* 2020; 395: 689-97
- <https://www.worldometers.info/coronavirus/>.
- Erdeve Ö., Çetinkaya M., Baş A.Y., Narlı, N., Duman, N., Vural, M., & Koç, E. (2020). The Turkish Neonatal Society proposal for the management of COVID-19 in the neonatal intensive care unit. *Turk Pediatri Ars*. 55(2): 86-92
- Siston AM, Rasmussen SA, Honein MA, Fry AM, Seib K, Callaghan W.M., W. M., ... & Moore, Z. (2010). Pandemic 2009 influenza A (H1N1) virus illness among pregnant women in the United States. *JAMA*. 303:1517-25.
- Liang H, Acharya G. Novel corona virus disease (COVID-19) in pregnancy: What clinical recommendations to follow?. *Acta Obstet Gynecol Scand* 2020; 99: 439-42.
- World Health Organization. Report of the WHO-China joint mission on coronavirus Disease 2019 (COVID-19). <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-china-jointmission-on-covid-19-final-report.pdf>.
- Chen H, Guo J, Wang C, et al. Clinical characteristics and intrauterine vertical transmission potential of COVID-19 infection in nine pregnant women: a retrospective review of medical records. *Lancet*. 2020;395(10226):809-15.
- Ai T, Yang Z, Hou H, et al. Correlation of Chest CT and RT-PCR Testing in Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in China: A Report of 1014 Cases. *Radiology* 2020;200642.
- Xu Z, Shi L, Wang Y et al. Pathological findings of COVID-19 associated with acute respiratory distress syndrome *The Lancet Resp Med* 2020. *Lancet Respir Med*. 2020 Apr;8(4):420-22.
- Zhang I, Jiang Y, Wei M et al. Analysis of pregnancy outcomes in pregnant women with COVID-10 in Hubei Province. *Zhonghua Fu Chan Ke Za Zhi* 2020 Mar 25;55(3):166-171.
- Wang L, Shi Y, Xiao T, et al (2020). Chinese expert consensus on the perinatal and neonatal management for the prevention and control of the 2019 novel coronavirus infection (first edition). *Ann Trans Med*,8(3):47.
- Dong L, Tian J, He S, Zhu C, Wang J, Liu C, Yang J. Possible Vertical Transmission of SARS-CoV-2 From an Infected Mother to Her Newborn. *JAMA*. 2020;323(18):1846-48.
- Türk Neonatoloji Derneği "COVID-9 Enfeksiyonu veya Şüpheli Olan Yenidoğan Bebeklere Neonatal ve Perinatal Dönemde Yaklaşım Önerileri" 23 Mart 2020 Önerileri.
- Çocuk Enfeksiyon Derneği "Şüpheli veya kanıtlanmış COVID 19'lu gebelerden doğan bebeklere yaklaşım" Koordinatör: Doç. Dr. Eda Karadağ Öncel, 07 Nisan 2020 Önerileri.
- Puopolo KM, Hudak ML, Kimberlin DW, Cummings J. Initial Guidance: Management of Infants

- Born to Mothers with COVID-19. 2 April 2020. American Academy of Pediatrics Committee on Fetus and Newborn, Section on Neonatal Perinatal Medicine, and Committee on Infectious Diseases.
20. Wang J, Qi H, Bao L, et al. A contingency plan for the management of the 2019 novel coronavirus outbreak in neonatal intensive care units. *Lancet Child Adolesc Health* 2020;4: 258-9
 21. T.C Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Müdürlüğü. (2020). COVID-19 (SARS CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi- Bilim Kurulu Çalışması. ANKARA, 13.04.2020. www.saglik.gov.tr.
 22. Ovalı F. Yenidoğanlarda COVID-19 Enfeksiyonları. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 2020; 25; 23-35
 23. National Health Commission of People's Republic of China. Diagnosis and treatment of pneumonia caused by novel coronavirus (trial version 4). https://www.nhc.gov.cn/xcs/zheng_cwj/202001/4294563ed35b43209b31739bd0785e67/files/7a9309111267475a99d4306962c8bf78.pdf. Access 28 Feb 2020.)
 24. Cai JH, Wang XS, Ge YL et al. First case of 2019 novel coronavirus infection in children in Shanghai. *Zhonghua Er Ke Za Zhi*. 2020 Feb 2;58(2):86-7.
 25. T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Çocuk Hasta Yönetimi ve Tedavisi. Güncelleme tarihi: 02.04.2020.
 26. World Health Organization Q&A on COVID-19, pregnancy, childbirth and breastfeeding. World Health Organization. Geneva Erişim: <https://www.who.int/newsroom/q-a-detail/q-a-on-covid-19-pregnancy-childbirth-and-breastfeeding>. Son erişim: 20.3.2020
 27. Gokcay G, Keskindermirci G. Breastmilk and COVID-19. *J Ist Faculty Med*. Published online March 23, 2020.
 28. Guidance for healthcare professionals on coronavirus (COVID-19) infection in pregnancy, published by the RCOG, Royal College of Midwives, Royal College of Paediatrics and Child Health, Public Health England and Health Protection Scotland. 28 March 2020.
 29. Centers for Disease Control and Prevention, Pregnancy & Breastfeeding. Information about Coronavirus Disease 2019, March 17, 2020
 30. World Health Organization: Breastfeeding advice during the COVID-19 outbreak. <http://www.emro.who.int/noncommunicable-diseases/campaigns/breastfeedingadvice-during-the-covid-19-outbreak>).